

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2006
FORFATTER:	Niels-Otte Pedersen
TITEL:	Dreng i Zahnsgade under krigen.
KORT RESUME:	Forfatteren, der er født i 1936, fortæller om besættelsestiden i Kolding.

DRENG I ZAHNSGADE UNDER KRIGEN

AF NIELS-OTTO PEDERSEN

Min verden startede ude på Haderslevvej den 20. februar 1936 – med meget sne, det har mine forældre fortalt mig.

I 1939 flyttede vi ned i Zahnsgade 14 på 2. sal. Min far, der var skrædder, havde fået arbejde på Winklers Fabrikker i Ålegården, der hvor Teknisk Forvaltning lå og hvor VUCs nye bygning er i dag. Lejligheden i Zahnsgade var ikke stor, men dog god og velholdt godt nok med 3 lokummer og et pissoir i gården. Dernede var der ikke plads til ret meget privatliv, men sådan var det i alle huse i det kvarter, det tænkte man ikke på. Min mor var hjemmegående på det tidspunkt, så jeg blev vel nok noget forkælet.

Jeg husker ikke så meget fra de første år, men kan alligevel huske den 9. april, hvor tyskerne kom. Mange af dem kom op gennem Vesterbrogade og Katrinegade, da Bredgade først kom til senere. Det jeg rigtig kan huske var, da jeg skulle med min far ned og købe mørklægningsgardiner. De blev købt hos "Det Gode Køb", som lå på hjørnet af Østergade og Torvegade. Da vi gik dernede fra, spillede tyskerne på Akseltorv, men det måtte jeg ikke høre på for min far. Han brød sig ikke om de grønne. Samme aften var der meget mørkt i gaden.

Kvarteret omkring Zahnsgade var rigtig dejligt for os børn. Der var et utal af forretninger. På hjørnet op mod Katrinegade lå

købmand Deleuran Hansen og modsat bager Palludan, i Katrinegade lå i kælderens nr. 31 en lille guldsmed, der også handlede med frimærker, så vi samlede på mærker alle sammen. Ved siden af lå skomageren, så kom Adsbøl, der havde mælkeudsalg samt viktualiehandler Jessing.

Over for lå barber Kühl. Lige efter krigen flyttede han over i nr. 17, og her begyndte han at handle med våben. Hos ham lærte jeg at sætte fænghætter i gamle hylstre fra jagtpatroner, der var åbenbart mangel på patroner, så de gamle brugte blev fyldt op og genbrugt. Nogle år senere flyttede han ned på Rendebanen og åbnede Sportsmagasinet.

På hjørnet af Katrinegade og Borgergade lå slagter Kloster. Det var dejligt at få lov at gå ud hos svendene i slagteriet, især når der blev røget pølser. Der faldt jo tit en af, når man havde kikket længe nok. Overfor lå købmand Henriksen, i Vesterbrogade var der også en skomager og ved siden af møbelpolstre Thuesen. I Sct. Jørgensgade lå blomsterhandler Andersen og ikke at forglemme købmand Thomsen, som var storleverandør til sygehuset. Det var de forretninger, der lå i den firkant af gader, vi brugte at lege i. Der var også en del små værksteder, bl.a. tømrerværksted, og muremester Grøn på Kapelvej.

De første par år under krigen mærkede vi ikke meget til, at det var knappe tider. Min

far begyndte at reparere lidt tøj – såkaldt sort arbejde – så det gjorde, at han altid vidste, hvornår købmanden havde lidt ekstra at sælge eller kulhandleren en ekstra sæk koks.

Efter sommerferien 1942 begyndte jeg i skole. På det tidspunkt var Drengeskolen (Ålykkeskolen) taget af tyskerne, så skolens elever startede på Døtreskolen hos lærer Kildegård, et ualmindelig rart menneske – han fik for resten også repareret tøj hos far. Vi gik ikke så længe på Døtreskolen. Efterhånden som tyskerne tog skolerne, flyttede vi børn

Niels-Otto Pedersen fotograferet i Zahns-gade, ca. 1945.

også, først til biblioteket, så til Almenskolen, så til Realskolen i Langelinie for til sidst at ende i frk. Køsters private villa i Ålykkesgade. Her blev vi i flere år. Vi gik kun i skole hver anden dag, skiftevis formiddag og eftermiddag.

Teknisk Skole, som lå i Zahns-gade, var for længst taget af tyskerne. Vi drenge fulgte meget med i, hvad der foregik derinde. Festsalen lå lige ind til vores gård. Vi drenge syntes, det var spændende med alle de soldater. De var jo flinke over for os unger – vi fik tit en karamel eller et stykke bolsje.

Husene i gaden var ret ens og havde kældre, hvor der blev indrettet beskyttelsesrum. Et stykke af muren var revet ned, så man let kunne vælte den sidste mur ind til naboen, hvis det blev nødvendigt, og der var også baljer med vand tilsat lidt klor, så det kunne holde sig. Jeg husker det som noget uhyggeligt, når vi skulle i kælderen, især om aftnerne, når sirenerne lød, og vi samtidig kunne høre flyverne. De voksne fortalte os, at det var englænderne, der var på vej til Tyskland. Min mor havde altid en bog med ned, som hun læste op for os. Jeg havde i mellemtiden fået en lillesøster, Birthe. Hun blev født i 1941, så min mor havde meget at se til. Min far var CB'er. Han var væk næsten hver aften, så hun havde hele ansvaret.

Jeg husker specielt en nat eller aften, hvor der blev blæst luftalarm. Vi gik i kælderen. Vi havde været i kælderen før, men uden at der var sket noget særligt – og pludselig begyndte det at brage af eksplosioner. Vores husvagt, Jensen, kom ned i kælderen og sagde, at det brændte nede i byen, og spurgte, om jeg ville med op på loftet og kigge. Jeg var jo ikke en tøs dreng og sagde ja, men da

vi kom op til gangvinduet på 1. sal, kunne jeg se ildskæret, og så var jeg ikke spor modig mere, men ville ned i kælderen igen. Det blev en aften, jeg aldrig glemmer, men vi kom jo op i seng igen, og jeg sov sikkert ved siden af mors seng den nat.

Den næste dag kom mine kammerater og spurgte, om vi ikke skulle ned i byen og se, hvad der var sket. Vi fandt hurtigt ud af, at det var Folkebladet, der var bombet. Der lå blytyper overalt, som vi samlede op. Det syntes vi var spændende, vi var ikke store nok til at forstå alvoren i det, der foregik. Da de senere sprængte Vagtværnets bil bag Rådhuset lige over for kirken, samlede vi også masser af kulørt glas. Det stammede fra de store glasmosaikker i kirkens vinduer.

Det er egentlig mærkeligt at tænke på nu, men der var aldrig nogen, der spurgte hvor vi var henne, vi sagde bare "vi går ud og leger". Det var ikke, fordi vi lavede noget galt, men vi var jo nysgerrige og fulgte nøje med i, hvad der skete. Kvarteret, vi boede i, var legepladsen. Sygehusets have var et yndet sted. Vi fiskede skaller i åen og klatrede i de store træer, vi kendte haven og følte os hjemme der. Sygehuset med dets lange underjordiske gange var også sjovt at lege skjul i, så længe vi ikke blev opdaget, for så var det ud.

Min mor og far var begge i ASF (Arbejder Samarit Foreningen), og derfor skulle de op og bispise de frigivne fanger, der kom gennem Kolding i de "hvide busser". Det foregik oppe på Haderslevvej ved Piledamsvej. Vi syntes, at det var meget spændende, for vi vidste, at det var nogle, der havde siddet i koncentrationslejre i Tyskland, men vi forstod ikke rigtig alvoren i det. Jeg har senere

besøgt de tidligere koncentrationslejre, og det var en gribende oplevelse.

Dagen inden befrielsen kom min far hjem og sagde, at nu kapitulerede de nok snart. Den 4. maj var vi ude at lege, da vinduerne blev smækket op, og alle skreg og råbte, at tyskerne havde kapituleret. Budskabet blev gentaget flere gange. Da jeg havde hørt det, fik jeg lov at løbe ned på Torvet sammen med kammeraterne. Det var allerede fyldt med mennesker. Vi gik rundt mellem dem og drev ellers lidt rundt i byen, det var jo spændende for os unger,

Niels-Otto Pedersen på en engelsk panservogn i Bredgade 7. maj 1945.

Da englænderne kom, så jeg dem, da de kom ned gennem Bredgade med deres store biler og panservogne. Det gjaldt jo for os om at komme op at sidde bag på en af vognene, køre med et stykke af vejen og måske få et stykke tyggegummi. Jo, det var nogle spændende dage. Det skete jo, man kom lidt for sent hjem, så stod den på skæld ud, men når far var vred, foregik det på klingende fynsk, og den dialekt egner sig ikke til at skælde ud på, så det løb gerne ud i sandet. Min mor kunne ikke lade være med at le af det.

Drengeskolen var blevet gjort klar igen, så der begyndte den rigtige skole. Jeg fik lærer Horst til klasselærer et rart menneske, han blev senere talepædagog på Sct. Nicolai Skole. Børnebespisningen i Skolegade under Nicolai åbnede også igen, og den benyttede vi os gerne af. I spisefrikvarteret kl. 12 løb vi ned for at få et måltid mad. For os var det blevet hverdag igen.

Jeg vil ikke glemme at omtale Parkkommandoen ude på havnen. Området var oplagsplads for tysk krigsmateriale, og når vi

Børnebespisning i Sct. Nicolai Skole. Foto fra 1945.

børn kunne snyde os ind for de danske vagter, der gik der, var de gamle tanks og kanoner en dejlig legeplads. Der blev anden verdenskrig leget fuldt ud af os drenge. Det var også sjovt, når gademusikanterne kom. Dem fulgte vi gerne et stykke på vej og samlede de mønter op, der blev smidt ned til dem pakket ind i avispapir.

Jeg glemmer heller ikke den første jul, hvor vi fra købmanden fik de første bananer og appelsiner – det var noget, vi kun havde hørt om, og jeg kan endnu den dag i dag pludselig fornemme duften igen. Noget andet, jeg særlig husker, er, at der i et par år lige op til jul kom en arbejdsløs mand og spurgte, om han kunne få lidt at spise. Han blev inviteret ind og fik et måltid varmt mad sammen med os andre og en madpakke, inden han gik. Jeg må tage hatten af for, at mine forældre havde overskud til det. Julen var noget særligt. Min julekalender forestillede en færge, og der blev sat lys ind i den, så den var flot oplyst, efterhånden som lågerne blev åbnet. Der kom en pakke med kød fra min fars søskende på Fyn, så vi manglede ingenting. Selve juleaften blev der pyntet juletræ, og ved 18-tiden spiste vi, så skulle der vaskes op, før træet skulle tændes. Når det var tændt, sang vi et par salmer, og så var der julegaver. Vi fik kun et stk. legetøj, ellers var gaverne lidt tøj. Vi var jo ikke så forvante dengang, men nok heldigere end mange andre ved at min far syede tøj til os.

Dagene gik med skolegang til kl. 14 også om lørdagen. Efter skoletid og i ferien havde nogle af os et job som bydrenge. Jeg var hos bager Palludan og måtte tidligt op og ud med rundstykker. Dengang kunne man jo få bragt bare et enkelt rundstykke ud. Jeg var mest i

Ålykkekvarteret og på sygehuset, det kunne jeg nå, før jeg gik i skole. Så var jeg der igen om eftermiddagen, hvis der var noget, der skulle ud, ellers spillede vi meget fodbold på Kapelvej – oprindeligt kaldet Dr. Petersens Vej – det var en blind vej, så den var helt ideel. Vi legede også meget nede på engen ved åen, og om sommeren badede vi i åen, det var et skønt sted, vi kendte det jo som vores egen bukselomme. Mælke mændene havde deres heste gående nede ved åen.

Om vinteren var engen gerne oversvømmet, og når den frøs til, var det en god skøjteplads. Jeg var så heldig, at min oldefar, der boede på "De Gamles Hjem", nu Låsbyhøj, tog mig med ned til Graus produkthandel i Låsbygade, hvor vi fandt et par gamle skøjter, som han betalte 1 kr. for. Det værste var, at de skulle skrues fast på fodtøjet, der var gummistøvler eller sko, og de kunne hurtigt flække et par hæle. Så var det om til skomageren i Katrinegade og få dem limet igen. Kælken blev mest brugt ude på Jokumsens marker, der lå for enden af Ålykkegade.

Min mor var begyndt at arbejde igen efter krigen. Teknisk skole i Zahnsgade var også åbnet igen, og der gjorde hun rent. Hendes liv har ikke været en dans på roser, men vi børn voksede op i et dejligt hjem og er aldrig gået sultne i seng, bl.a. takket være pakkerne med slagtervarer fra min fars søskende på Fyn, der alle var landmænd. Samtidig havde mine forældre en kolonihave oppe på Drachmannsvej, hvor de kunne dyrke en del grøntsager. Der var jo knaphed på alt.

Slik kunne vi ikke få, men tyggegummi var der da, det var lavet af paraffin, men vi vidste jo ikke bedre, før vi fik et stykke af de

engelske soldater. Det var også de engelske soldaters skyld, at jeg lærte at ryge. En kammerat og jeg havde fundet et stort skod fra en engelsk cigaret, det skulle vi selvfølgelig prøve at ryge på, men jeg skal love for, vi hurtigt skulle hjem, vi blev rigtig syge af det. At samle skodder var ellers en god forretning. Vi kunne sælge dem til en dame, der boede i Adelgade. Hun solgte tobakken videre og tjente vel godt på det, jo der var mange små geschäfte den gang.

Vi drenge havde et godt sammenhold. Det viste sig især, da vi lavede bazar til fordel for børn i Sydslesvig. Jeg havde læst om dem i Fyns Tidendes børneside. Min far, der jo stammede fra Fyn, købte avisen hver søndag. Mine kammerater var med på ideen, vi fik lavet noget lotteri og tombola i gården, og gevinsterne fik vi ved at tigge hos de handlende eller ved at tage noget af vores eget legetøj. Det var så heldigt, at én af kammeraternes far havde en læderfabrik, der lavede fodbolde. Han gav os én som var hovedgevinst. Vi fik da også samlet en del penge ind, som blev sendt over til Fyns Tidende sammen med et brev fra os. Næste søndag var der et stykke i bladet om os. Hvor meget vi samlede ind, kan jeg ikke huske.

Tiden gik jo hurtigt med skole og leg. Jeg fik også lært at grave og ælte tørv. Min far og en ven havde fået et lod i "Svanemosen", så der var vi ude mange weekender. Tørvene skulle jo vendes, tørres og fragtes hjem, så det var lidt af et job. Når de var vel hjemme, skulle de stables i gården for at tørre lidt mere, men de var sommetider noget våde, og så røg og lugtede det, så det gjorde noget, når de kom i kakkelovnen, men lidt varme gav det.

Tombola i gården til fordel for børn i Sydslesvig.

Vi mærkede ikke til, at tøj var en mangelvare. Far, som arbejdede på Winklers, kunne af og til købe nogle rester, som der kunne blive et par korte eller lange bukser af eller en kjole til min søster.

Da der blev oprettet mellemskoleklasse på Nicolai, fik jeg mulighed for at komme derned, hvis jeg bestod prøven. Den gik godt, og efter sommerferien startede jeg med Frovin Jørgensen som klasselærer.